

ระบบการสะกดคำในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ

นางสาวกมลวดี ศิริกาญจนพงศ์



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-829-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 17537721

ORTHOGRAPHICAL SYSTEM IN THE THAI PRIMER

OF THE DEPARTMENT OF CURRICULUM AND INSTRUCTION DEVELOPMENT

Miss Kamonwadee Sirikanjanapong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-829-3

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

กมลวดี ศิริกาญจนพงศ์ : ระบบการสะกดคำในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ (ORTHOGRAPHICAL SYSTEM IN THE THAI PRIMER OF THE DEPARTMENT OF CURRICULUM AND INSTRUCTION DEVELOPMENT) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุดาพร ลักษณะนิยานาวิน, 151 หน้า. ISBN 974-633-829-3

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการสะกดคำ ลำดับของการเสนอกฎในระบบการสะกดคำ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการสะกดคำและคำศัพท์ที่ปรากฏในบทเรียน และศึกษาคำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎในระบบการสะกดคำ ในแง่กลุ่มตัวอักษรที่แทนคำศัพท์และความหมายของคำศัพท์นั้นๆ โดยศึกษาจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกรมวิชาการ จำนวน 2 เล่ม

ผลการวิจัยสรุปเป็น 2 หัวข้อใหญ่ๆ คือ

1. กฎการสะกดคำ

1.1 กฎการสะกดคำ มีลักษณะการเรียงลำดับจากกฎที่มีความซับซ้อนน้อยไปยังกฎที่มีความซับซ้อนมาก คำศัพท์ในแบบเรียนที่เกิดจากกฎที่มีความซับซ้อนน้อย จะมีจำนวนมากกว่าคำศัพท์ที่เกิดจากกฎที่มีความซับซ้อนมาก

1.2 คำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำมีการกระจายของพยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย สระ และวรรณยุกต์ ดังนี้ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดที่ปรากฏมากที่สุดมาจากฐานปุ่มเหงือก หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏมากที่สุดคือ พยัญชนะนาสิก /m/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ปรากฏมากที่สุดคือ พยัญชนะนาสิก ฐานปุ่มเหงือก /n/ หน่วยเสียงสระที่ปรากฏมากที่สุดคือ หน่วยเสียงสระกลาง-ต่ำ /a-a:/ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญปรากฏมากที่สุด

2. คำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎการสะกดคำ

2.1 เมื่อจำแนกคำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎการสะกดคำออกเป็นคำหลัก และคำไวยากรณ์ พบว่ามีจำนวนคำหลัก คิดเป็นร้อยละ 79.13 ในขณะที่มีคำไวยากรณ์คิดเป็นร้อยละ 20.87 เมื่อพิจารณาความถี่ของการปรากฏ พบว่าคำหลักมีความถี่ของการปรากฏคิดเป็นร้อยละ 75.51 ส่วนคำไวยากรณ์คิดเป็นร้อยละ 24.49 แสดงให้เห็นว่าคำหลักมีจำนวนคำและความถี่ของการปรากฏมากกว่าคำไวยากรณ์ เมื่อพิจารณาลักษณะทางความหมายโดยการจำแนกคำหลักและคำไวยากรณ์ออกเป็นหมวดคำ พบว่าหมวดคำนามมีจำนวนคำศัพท์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.43 ส่วนใหญ่เป็นคำนามที่เป็นรูปธรรม รองลงมาคือ หมวดคำกริยาคิดเป็นร้อยละ 26.70 ส่วนใหญ่เป็นคำกริยาแสดงอาการ รองลงมาคือ หมวดคำขยายนามคิดเป็นร้อยละ 12.14 หมวดคำเชื่อม คิดเป็นร้อยละ 4.85 และหมวดคำขยายกริยา คิดเป็นร้อยละ 3.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความถี่ของการปรากฏพบว่าหมวดคำนามมีความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.11 โดยเฉพาะคำเรียกชื่อสัตว์ มีความถี่ของการปรากฏมากที่สุดในกลุ่ม รองลงมาคือ หมวดคำกริยา คิดเป็นร้อยละ 21.40 โดยเฉพาะกริยาแสดงอาการ ปรากฏมากที่สุดในกลุ่ม รองลงมา คือหมวดคำเชื่อม คิดเป็นร้อยละ 11.60 โดยเฉพาะหมวดคำเชื่อมนาม มีความถี่ของการปรากฏสูงสุดในกลุ่ม รองลงมาคือ หมวดคำขยายนาม คิดเป็นร้อยละ 9.39 และหมวดคำขยายกริยา คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

2.2 คำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎการสะกดคำ มีลักษณะเฉพาะทางเสียงซึ่งไม่พบในคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ คือ มีอักษรพยัญชนะคู่ที่เป็นอักษรควบแท้ อักษรนำอักษรตาม และอักษรเดี่ยวเพิ่มเข้ามาในคำชุดนี้ด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะต้นที่ปรากฏมากที่สุดคือ พยัญชนะกัก /k/ หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ปรากฏมากที่สุดคือ พยัญชนะนาสิก /n/ และหน่วยเสียงสระที่ปรากฏมากที่สุดคือ หน่วยเสียงสระกลาง-ต่ำ /a-a:/ เช่นเดียวกับคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏมากที่สุด

ภาควิชา ภาษาศาสตร์
สาขาวิชา ภาษาศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติศ ผศ.ดร.กมลวดี ศิริกาญจนพงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศิริกาญจนพงศ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C610797 : MAJOR LINGUISTICS
KEY WORD: ORTHOGRAPHICAL SYSTEM / THAI PRIMER
KAMONWADEE SIRIKANJANAPONG : ORTHOGRAPHICAL SYSTEM IN THE THAI
PRIMER OF THE DEPARTMENT OF CURRICULUM AND INSTRUCTION DEVELOP-
MENT. THESIS ADVISOR : ASST. PROF.SUDAPORN LUKSANEEYANAWIN,
Ph.D. 151 pp. ISBN 974-633-829-3

This thesis attempts to study the Thai Primer of the Department of Curriculum and Instruction Development in terms of the Thai orthographical system, the sequence of the orthographic rules, and the relationship between the orthographical system and the words occurring in the text. It also attempts to study words which are introduced with no relation to the orthographical system in 2 aspects, that is, the distribution of the phonological units and the distribution of these words in semantic terms.

The results of the study are as follows:

1. The study on orthographical system :

1.1 The orthographic rules in the Thai Primer of the Department of Curriculum and Instruction Development are ordered from simple to complex rules. The amount of words in the Primer, which are produced by simple rules, is higher than those produced by complex rules.

1.2 The distributions of the phonological units in the words produced by the instructed orthographic rules are as follows: highest occurrences of alveolar consonant phonemes, initial bilabial nasal consonant /m/, final alveolar nasal consonant /n/, low back vowel/a-a:/, and mid tone.

2. The study on words which are introduced with no relation to the orthographical system :

2.1 The words are classified into 2 groups : content words and grammatical words. Content words have numbered up to 79.13%, whereas grammatical words have numbered up to 20.87%. Content words have occurrence frequency at 75.51%, whereas grammatical words have occurrence frequency at 24.49%. When these words are classified into different word-classes, words in the noun class have numbered up to 52.43%, most of them are concrete noun. There are 26.70% of words in the verb class, most of them are action verbs. There are 12.14% noun modifiers, 4.85% conjunctives, and 3.88% verb modifiers. In terms of occurrence frequency words in the noun class have 54.11% distribution, names of animal occur most frequently. There are 21.40% distribution of verb class, action verbs occur most frequently. There are 11.60% conjunctives, 9.39% noun modifiers, and 3.50% verb modifiers.

2.2 The words which are introduced with no relation to the orthographical system show the following distributions : highest occurrences of velar consonant phonemes, initial voiceless unaspirated velar consonant /k/, final alveolar nasal consonant /n/, low back vowels /a-a:/

ภาควิชา.....ภาษาศาสตร์.....

ลายมือชื่อนิติ..... น.ส. กมลวดี ใสมงคลมณี

สาขาวิชา.....ภาษาศาสตร์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ศ.ดร. วิมล...

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ



ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุตพร ลักษณะียนาวิน ที่ได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรุณาให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าในการตรวจแก้ไขเนื้อหาวิทยานิพนธ์ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งตลอดมาจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงจะไม่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีหากปราศจาก อาจารย์ณัฐกร ทับทอง ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในเรื่องคอมพิวเตอร์ และคำแนะนำต่าง ๆ ในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นและเพื่อนร่วมหน่วยปฏิบัติการวิจัยทางภาษาศาสตร์ ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจกับผู้วิจัยอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอระลึกถึงความรัก ความห่วงใยของพ่อ-แม่ ญาติพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	3
1.3 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.4 สมมติฐานในการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2. ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 ระบบเสียงและระบบการเขียนภาษาไทย	5
2.2 การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาไทย	10
2.3 ระบบคำในภาษาไทย	11
2.4 การศึกษาเรื่องความหมาย	14
2.5 พัฒนาการทางภาษาของเด็ก	15
2.6 การอ่าน	17
2.7 วิวัฒนาการของหนังสือแบบเรียนภาษาไทย	21
บทที่ 3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	24
3.1 การคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	24
3.2 การเก็บข้อมูล	24
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	28
3.4 นิยามศัพท์เฉพาะและสัญลักษณ์ที่ใช้	34
บทที่ 4. กฎการสะกดคำและความสัมพันธ์ระหว่างกฎการสะกดคำกับคำศัพท์ที่ปรากฏ...	35
4.1 กฎการสะกดคำและความสัมพันธ์ระหว่างกฎการสะกดคำ และคำศัพท์ที่ปรากฏ	36

4.2 การกระจายของพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ ของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	59
บทที่ 5. คำศัพท์ที่ไม่สัมพันธ์กับกฎในระบบการสะกดคำ	51
5.1 คำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	73
5.2 คำศัพท์จากเนื้อเรื่อง+อ่านเสริมบทเรียน	93
บทที่ 6. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
6.1 สรุปผลการวิจัย	104
6.2 อภิปรายผล	107
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป	112
รายการอ้างอิง	114
ภาคผนวก ก คำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	118
ภาคผนวก ข คำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	145
ประวัติผู้เขียน	151

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	หน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทย	6
ตารางที่ 2.2	อักษรควบกล้ำแท้	7
ตารางที่ 2.3	หน่วยเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายในภาษาไทย	8
ตารางที่ 2.4	หน่วยเสียงสระเดี่ยว	9
ตารางที่ 2.5	การเปรียบเทียบการสอนแบบเป็นคำและประโยค และการสอนแบบแจกลูก	19
ตารางที่ 3.1	คำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำและคำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	29
ตารางที่ 3.2	การกระจายของพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ ของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	30
ตารางที่ 3.3	การกระจายของพยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ ของคำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	33
ตารางที่ 4.1	จำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ในบทเรียน	35
ตารางที่ 4.2	กฎการสะกดคำ	37
ตารางที่ 4.3	ลำดับชั้นการนำเสนอกฎการสะกดคำ	50
ตารางที่ 4.4	จำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	51
ตารางที่ 4.5	จำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์จากกฎชุดที่ 1-4	58
ตารางที่ 4.6	การกระจายของอักษรต่ำของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	60
ตารางที่ 4.7	การกระจายของอักษรกลางของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	61
ตารางที่ 4.8	การกระจายของอักษรสูงของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	62
ตารางที่ 4.9	การกระจายของสระเดี่ยวยาวของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	64
ตารางที่ 4.10	การกระจายของสระเดี่ยวสั้นของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	65
ตารางที่ 4.11	การกระจายของสระเกินของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	65
ตารางที่ 4.12	การกระจายของสระประสมของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	66
ตารางที่ 4.13	การกระจายของพยัญชนะท้ายของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	70
ตารางที่ 4.14	การกระจายของรูปวรรณยุกต์ของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	71
ตารางที่ 4.15	การกระจายของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของคำศัพท์ ที่สอนกฎการสะกดคำ	71
ตารางที่ 5.1	จำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	74

ตารางที่ 5.2	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดพยัญชนะกัก	81
ตารางที่ 5.3	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดพยัญชนะนาสิก.....	81
ตารางที่ 5.4	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดพยัญชนะเสียดแทรก	82
ตารางที่ 5.5	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดพยัญชนะต่อเนื่อง	82
ตารางที่ 5.6	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดอักษรควบแท้	83
ตารางที่ 5.7	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดอักษรนำ+อักษรตาม	84
ตารางที่ 5.8	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นชุดอักษรเคียง	84
ตารางที่ 5.9	การกระจายของหน่วยเสียงสระเดี่ยวยาวของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	87
ตารางที่ 5.10	การกระจายของหน่วยเสียงสระเดี่ยวสั้นของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	88
ตารางที่ 5.11	การกระจายของหน่วยเสียงสระเกินของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	88
ตารางที่ 5.12	การกระจายของหน่วยเสียงสระประสมของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	89
ตารางที่ 5.13	การกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	90
ตารางที่ 5.14	การกระจายของรูปวรรณยุกต์ของคำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	91
ตารางที่ 5.15	การกระจายของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	92
ตารางที่ 5.16	จำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ จากเนื้อเรื่องและอ่านเสริมบทเรียน.....	93
ตารางที่ 6.1	พยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ ของคำศัพท์ ที่สอนกฎการสะกดคำที่มีความถี่ของการปรากฏสูงสุด ในบทเรียนทั้ง 2 เล่ม	105
ตารางที่ 6.2	พยัญชนะต้น สระ พยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำที่มีความถี่ของการปรากฏสูงสุด ของแบบเรียนทั้ง 2 เล่ม	106

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 2.1	วิวัฒนาการของแบบเรียนภาษาไทยสมัยต่าง ๆ	22
ภาพที่ 3.1	โครงสร้างของเนื้อหาแบบเรียนของกรมวิชาการ.....	25
ภาพที่ 3.2	โครงสร้างของเนื้อหาแบบเรียนตามแผนงานวิจัยนี้	26
ภาพที่ 4.1	แผนภูมิแสดงการกระจายของพยัญชนะต้นของคำศัพท์ ที่สอนกฎการสะกดคำ	59
ภาพที่ 4.2	แผนภูมิแสดงการกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของคำศัพท์ ที่สอนกฎการสะกดคำ	63
ภาพที่ 4.3	แผนภูมิแสดงการกระจายของสระของของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	64
ภาพที่ 4.4	ลำดับชั้นการนำเสนอสระ	67
ภาพที่ 4.5	แผนภูมิแสดงการกระจายของพยัญชนะท้าย ของคำศัพท์ที่สอนกฎการสะกดคำ	69
ภาพที่ 5.1	การจำแนกหมวดคำของคำศัพท์ที่สอนให้จำเป็นคำ	76
ภาพที่ 5.1(ก)	หมวดคำนาม	77
ภาพที่ 5.1(ข)	หมวดคำกริยา	78
ภาพที่ 5.1(ค)	หมวดคำวิยากรณ์	79
ภาพที่ 5.2	แผนภูมิแสดงการกระจายของพยัญชนะต้นของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	80
ภาพที่ 5.3	แผนภูมิแสดงการกระจายของหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	85
ภาพที่ 5.4	แผนภูมิแสดงการกระจายของสระของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	86
ภาพที่ 5.5	แผนภูมิแสดงการกระจายของพยัญชนะท้ายของคำศัพท์ ที่สอนให้จำเป็นคำ	90
ภาพที่ 5.6	คำหลัก	94
ภาพที่ 5.6 (ก)	หมวดคำนาม	95
ภาพที่ 5.6 (ข)	หมวดคำกริยา	98
ภาพที่ 5.7	คำวิยากรณ์	100
ภาพที่ 5.7 (ก)	หมวดคำวิยากรณ์.....	101
ภาพที่ 6.1	แผนภูมิแสดงจำนวนและความถี่ของการปรากฏของคำศัพท์ทุกหมวด....	106